በኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ
የ ፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት

የሰበር መዝገብ ቁጥር - 254490

ቀን 25/4/2017

ዳኞች ሺመክት አሰፋ

እንዳሻው አዳነ

አለማየሁ ሹናራ

ዋዚሙ ዋሴራ

ዘውዲቱ ታደሰ

አመልካች - ቻይና ሬል ወይስ ሰሸንዝ ግሩፕ ኦሞ ወንዝ ታርጫ መንገድ ስራ ድርጅት - አልቀረቡም

ተጠሪ - አቶ ደረሰ ደሳለኝ - አልቀረቡም

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል፡፡

<u>ፍርድ</u>

የሰበር አቤቱታው ሊቀርብ የቻለው አመልካች በቀን 23/02/2016 አ.ም ፅፈው ባቀረቡት የሰበር አቤቱታ የዳውሮ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 16786 በቀን 24/08/2015 አ.ም የሰጠውን ውሳኔ የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ታርጫ ምድብ ችሎት በመዝገብ ቁጥር 18418 በቀን 12/12/2015 አ.ም በትዕዛዝ ማፅናቱ መሰረታዊ የህግ ስህተት የተፈፀመበት በመሆኑ ሊሻር ይገባል በማለት አቤቱታቸውን በማቅረባቸው ነው፡፡

<u>ማስታወሻ</u>፡ - ይህ የሰበር ችሎት ውሳኔ ሰነድ ለጥናትና ምርምር ሥራ ወይምለግንዛቤ እንጂ ለፍርድ አፈጻጸምዓላማአያገለግልም!

የክርክሩን አመጣጥ ከስር ፍርድ ቤት የመዝገብ ግልባጭ እንደተረዳነው በሥር ፍርድ ቤት የአሁን አመልካች ተከሳሽ የአሁን ተጠሪ ከሳሽ የነበሩ ሲሆን የአሁን ተጠሪ ያቀረቡት ክስ ይዘት በሎማ ባሳ ወረዳ ቱልማ ማማ ቀበሌ አራዳ ንዑስ በግምት 0.732 ሄክታር በሆነው ይዞታቸው ላይ ያለሙትን ባህር ዛፎች የአሁን አመልካች ከይዞታቸው ጋር በስተደቡብ በሚዋሰነው ይዞታ ላይ ይዞታ በመከራየት ቆሻሻ አፈርና ጉቶዎች ሲያከማቹ ግማሹን የተንሸራተተው አፈር ይዞት ሲሄድ ቀሪው ግማሽ ደግሞ የደረቀ በመሆኑ ለደረሰው ጉዳት የአሁን አመልካች ብር 800,800 (ስምንት መቶ ሺህ ስምንት መቶ) እና ለዳኝነት፣ ለጠበቃና ልዩ ልዩ ወጪዎች እንዲከፍሉኝ በማለት ክሳቸውን አቅርበዋል፡፡ የአሁን አመልካች የመጀመሪያ ደረጃ መቃወሚያና አማራጭ መልስ ያቀረቡ ሲሆን የመጀመሪያ ደረጃ መቃወሚያቸው ውድቅ ተደርጓል፡፡ የአማራጭ መልሳቸው ይዘት የተከመረው አፈር አልተንሸራተተም፣ በይዞታውና በባህር ዛፎቹ ላይ ምንም ጉዳት አላደረሰም እንጂ ደርሷል ቢባል እንኳን ኃላፊነቱ መሬቱን ያከራዩት እንጂ የመሬቱ ተከራይ አይደለም፡፡ ንብረቱን የገመቱት አካላት ለመገመት የሚያስችል የውልም ሆነ የህግ ስልጣን የሌላቸው በመሆኑ ተቀባይነት የሌለው በመሆኑ ክሱ ውድቅ ሊደረግ ይገባል በማለት መልሳቸውን አቅርበዋል፡፡

የዳውሮ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤትም ክስ በሚሰማበት ጊዜ የአሁን አመልካች ባለመቅረባቸው በፍ/ብ/ስ/ስ/ህ አንቀፅ 70(ሀ) መሰረት ጉዳዩ በሌሉበት የተሰማ ሲሆን የአሁን ተጠሪ ቀርበው ምስክሮቻቸውን በማቅረብ አሰምተዋል፡፡ የቀረቡት ሶስት ምስክሮች በአሁን ተጠሪ ባህር ዛፎች ላይ ጉዳት መድረሱን የጉዳቱም መጠን 900,000 ብር (ዘጠኝ መቶ ሺህ ብር) መሆኑን ያስረዱ ሲሆን የጉዳት መጠኑን በተመለከተ የዳውሮ ዞን እርሻና ተፈጥሮ ሀብት ልማት መምሪያ ባለሞያ 932,315 ብር (ዘጠኝ መቶ ሰላሳ ሁለት ሺህ ሶስት መቶ አስራ አምስት ብር) ጉዳት ደርሷል በማለት ሪፖርት አቅርቧል፡፡ የአሁን ተጠሪ ቀደም ብለው ያስገመቱት የወቅቱን ገበያ ያላገናዘበና ዝቅ ያለ ሲሆን ከዞኑ ግብርና መምሪያ የቀረበው ግምት የወቅቱን የገበያ ዋጋ ያገናዘበ ነው ተብሎ ይገመታል በመሆኑም የአሁን አመልካች ለአሁን ተጠሪ የጉዳት 932,315 ብር (ዘጠኝ መቶ ሰላሳ ሁለት ሺህ ሶስት መቶ አስራ አምስት ብር)፣ ለዳኝነት የተከፈለ 10,930 ብር (አስር ሺህ ዘጠኝ መቶ ሰላሳ ብር)፣ ወጪና ኪሳራ በርትዕ 10,000 ብር (አስር ሺህ ብር)፣ የጠበቃ አበል 10% 93,231.50 ብር (ዘጠና ሶስት ሺህ ሁለት መቶ ሰላሳ አንድ ብር ከሃምሳ ሳንቲም)፣ በድምሩ 1,046,476.50 ብር (አንድ ሚሊዮን አርባ ስድስት ሺህ አራት መቶ ሰባ ስድስት ብር ከሃምሳ ሳንቲም) ሊከፍሉ ይገባል በማለት ውሳኔ ሰጥቷል፡፡

የከፍተኛው ፍርድ ቤት በሰጠው ውሳኔ ቅር በመሰኘት የአሁን አመልካች ለክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመዝገብ ቁጥር 18418 ይግባኝ ያቀረቡ ሲሆን ፍርድ ቤቱም በቀን 05/12/2015 ዓ.ም ይግባኙ አያስቀርብም በማለት ሰርዞታል፡፡ የአሁን አመልካች በነዚህ ውሳኔዎች ላይ ቅር በመሰኘት ለዚህ ሰበር ሰሚ ችሎት በቀን 23/02/2016 ዓ.ም የተፃፈ የሰበር አቤቱታ አቅርበዋል፡፡ ይዘቱም ተጠሪ በክሳቸው እንዲወሰንላቸው የጠየቁት የዳኝነት መጠን ብር 800,800 (ስምንት መቶ ሺህ ስምንት መቶ ብር) ካሣ ሆኖ እያለ ህጉን ባልተከተለ መንገድ፣ ገለልተኛ ባልሆኑ ሰዎችና ቦታው ላይ እንዳልገኝ ተደርጎ ከቅን ልቦና ውጪ ከሳሽ ከጠየቀው ዳኝነት በላይ የተሰራዉ የባለሞያ ማጣሪያ አመልካችን እጅግ የሚጎዳ በመሆኑና የሞያው ባለቤት በሆነው በከርሰ ምድር ባለሞያ እንዲጣራ ተደርጎ የተጎዳ ንብረት ካለ በግራ ቀኙ ገማች ኮሚቴ አባላት ተመርጠው እንዲገምቱ ተደርጎ ውሳኔ እንዲሰጠኝ በስር ፍርድ ቤት ጠይቄ እያለ ይህ ሳይደረግ የተሰጠው ውሳኔ መሰረታዊ የህግ ስህተት ያለበት በመሆኑ ተሽሮ ከወጪና ኪሳራ ጋር እንዲወሰንልኝ በማለት የሰበር አቤቱታቸውን አቅርበዋል፡፡

ይህ ሰበር ሰሚ ችሎት የቀረበውን የሰበር አቤቱታ ከስር ፍርድ ቤቶች ውሳኔና ከተገቢው ህግ ጋር አጣምሮ በመመርመር በሥር ፍርድ ቤት የተሰጠው ውሳኔ ከተጠየቀው ዳኝነት በላይ መሆን አለመሆኑን ከፍ/ብ/ስ/ስ/ሕ/ቁ 182 እና በፌደራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ችሎት በመ/ቁጥር 33945፣ 86551 ከተሰጡ የሕግ ትርጉሞች አንጻር አጣርቶ ለመወሰን ሲባል ጉዳዩ በፌደራል ፍርድ ቤቶች አዋጅ ቁጥር 1234/2013 አንቀጽ 28(3) ያስቀርባል ተብሏል ተጠሪም በቀረበው ቅሬታ ላይ የስር ፍርድ ቤቶች ውሳኔ ተገቢ ነው የሚሉበትን ምክንያት በመዘርዘር ምላሽ ሰጥተዋል፡፡ የክርክሩ ሂደት በአጭሩ ከላይ የተገለጸው ሲሆን እኛም የግራቀኙን ክርክር፣ የሥር ፍርድ ቤቶችን ውሳኔ እንዲሁም የተያዘውን ጭብጥ እና ሕጉን መነሻ በማድረግ ውሳኔው ላይ የተፈጸመ መሠረታዊ የሕግ ስህተት መኖር አለመኖሩን እንደሚከተለው መርምረናል፡፡

ተጠሪ ከጅምሩ ክስ ሲያቀርቡ ጉዳት ደረሰብኝ በማለት ገምተው ያቀረቡት የገንዘብ መጠን ብር 800800 (ስምንት መቶ ሺ ስምንት መቶ ነው)፡፡ ከዚህ በኋላ በክርክር ወቅት ፍርድ ቤት ሲያስገምት በክሱ ላይ ከሳሽ ከገለጹት ገንዘብ በላይ ተገመተ በማለት ነው ከቀረበው ክስ በላይ ሊወሰን የቻለው፡፡የሆነው ሆኖ ከሳሽ በግልጽ ዳኝነት ባልጠየቁበት ወይም ከጠየቁት ገንዘብ በላይ የተሰጠው ውሳኔ የፍ/ስ/ስ/ህ/ቁ 182(2) ን የሚቃረን እና ከባለቤቱ በላይ ማወቅ የሚመስል ነው፡፡ በርግጥ በዚህ ችሎት ከሳሽ(ተጠሪ) ባቀረቡት ክርክር ግምት በኋላ ስለጨመረ ይጽናልኝ ብለዋል፡፡ የሆነው ሆኖ ዳኝነት ያልጠየቁበትን ገንዘብ መጠን እንዲወሰንላቸው ለማድረግ የሚደግፋቸው ህግ

ማስታወሻ፡ - ይህ የሰበር ችሎት ውሳኔ ሰነድ ለጥናትና ምርምር ሥራ ወይምለግንዛቤ እንጂ ለፍርድ አፈጻጸምዓላማአያገለግልም!

የለም። የስር ፍርድ ቤቶችም ቢሆኑ የገንዘቡን መጠን በተጠየቀው ዳኝነት ልክ መቀነስ ነበረባቸው። በመሆኑም የዳኝነት የጠበቃ አበልና ሊሎች ወጪ ኪሳራን ጨምሮ አጠቃላይ ከተወሰነው ብር 1046476.50 (አንድ ሚሊየን አርባስድስት ሺአራት መቶ ሰባስድስት ከሀምሳ ሳንቲም) ከተጠየቀው ዳኝነት በላይ የተገመተው ብር 131515(አንድ መቶ ሰላሳ አንድ ሺ አምስት መቶ አስራ አምስት) ሲቀነስ ሊከፈል የሚገባው አጠቃላይ ገንዘብ ብር 914961.50(ዘጠኝ መቶ አስራ አራት ሺ ዘጠኝ መቶ ስልሳ አንድ ከሀምሳ ሳንቲም) በመሆኑ የህጉ ስተት ሊታረም ይገባል ብለን ከዚህ የሚከተለውን ውሳኔ ሰጥተናል።

ውሳኔ

- ዳውሮ ዞን ከ/ፍ/ቤት በመዝገብ ቁጥር16786 በ24/7/2015 እንዲሁም የደ/ም/ኢ/ህ/ክ/መ/ጠ/ፍርድቤት በመ/ቁ18418 በ12/12/2015 የሰጡትን ውሳኔ በሰበር/ስ/ስ/መመርያ/ቁ 17/2015 አንቀጽ 9(1)(ለ) መሰረት አሻሽለን አመልካች በአጠቃላይ ለተጠሪ ብር 914961.50(ዘጠኝ መቶ አስራ አራት ሺ ዘጠኝ መቶ ስልሳአንድ ከአምሳሳንቲም) ሊከፍል ይገባል ብለን ወስነናል።
- በዚህ መዝገብ በጥቅምት 27/2016 የተሰጠው እግድ ተነስቷል።
- የዚህን ፍርድ ቤት ወጪና ኪሳራ ግራቀኙ ይቻቻሉ።
- መዝገቡ ተዘግቷል ወደመዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

መ/ዐ

ማስታወሻ፡ - ይህ የሰበር ችሎት ውሳኔ ሰነድ ለጥናትና ምርምር ሥራ ወይምለግንዛቤ እንጂ ለፍርድ አፈጻጸምዓላማአያገለግልም!